

Universal Declaration of Human Rights - Éwé

© 1996 – 2009 The Office of the High Commissioner for Human Rights

This HTML version prepared by the *UDHR in Unicode* project, <http://www.unicode.org/udhr>.

AMEGBETƆ FE ABLƆDEVINYENYE NƆU KPEƆODZINYA

KPƆKPLƆYIDEME

Esi woƆe dzesi kƆtɛe be, amegbetƆwo katã fe gomekpƆkpƆ sƆsƆe, anye gƆmedƆokpe na amegbetƆfomea fe ablƆdemenƆnƆ, nutefewƆwƆ kple nƆti fafa le xexeame ta la.

Esi eme va kƆ fãa be, ablƆdevinyenye si nye amegbetƆ Ɔesiade tƆ la nƆ mabumabu akpƆ gbƆe wƆtso be hlɔnuwƆwƆ Ɔe amegbetƆfomea nƆ va bƆ ta la, amewo fe dzitsinya va tsi tre Ɔe nuwƆna vloee sia nƆti ale woƆe adzƆgbɛ heƆoe kpɩkpa be, le egbe xexe sia me la, ele be amegbetƆ nana agbe le ablƆde me, aƆe efe didi agblƆ faa vƆvƆ manƆmee, asubƆ nusi dzi wƆxƆ se, avo tso nƆdzidodoname si me eye hiãkame maganye agbenƆnƆ fe afƆklinu na ame hahoawo o nƆti la,

Esi woƆo kpe edzi be, ehiã be se nadzƆ AmegbetƆ fe AblƆdevinyenye nƆ KpeƆodzinya la nƆ, be ametetedeto kple funyafunyawƆwƆ ame magawƆe be ame aƆeke nayi eƆokui ta uli gei la to aglãdzedze me o nƆti la,

Esi wohiã vevie be woado dukƆ kple dukƆwo dome kadodo Ɔe nƆgƆ le xexemedukƆwo katã dome ta la,

Esi Xexeme DukƆ Ɔofuawo Ɔe adzƆgbɛ le woƆe ƆoƆo si te woƆe asie la me be, to AmegbetƆ fe ablƆdevinyenye nƆ KpeƆodzinya me la, amegbetƆ Ɔesiade, eƆanye nyƆnu alo nƆtsu o, fe gomekpƆkpƆ sƆ eye wokpƆ mƆ be to esia me la, hadomegbenƆnƆ azo Ɔe nƆgƆ, ablƆde asu amesiame si wu tsã eye agbenƆnƆ nadze edzi nyuie na amesiame wu tsã ta la,

Esi dukƆ siwo katã da asi Ɔe KpeƆodzinya dzi la Ɔe adzƆgbɛ be yewoakpƆ egbƆ be amesiame de bubu KpeƆodzinya la kple amewo fe ablƆdemenƆnƆ bliboe nƆ kpakple nƆkuléle Ɔe ƆoƆo la nƆti to ƆekawƆwƆ me kple Xexeme DukƆ Ɔofuawo la,

Esi eme kƆ fãa be gomekpƆkpƆ kple AblƆdemenƆnƆ gomesese tsitotsito nye nu vevito wu, hena takpƆkpƆ na adzƆgbɛde Ɔe sia bliboe ta la,

XEXEME DUKƆ ƆOFUAWO FE TAKPEKPEGã LE GBEFã ƆEM:

AmegbetƆwo fe AblƆdevinyenye nƆ KpeƆodzinya sia be, enye ƆoƆo si dzi mieda asi Ɔo na amewo katã le xexeame godoo. Miele mƆkpƆkpƆ me be amesiame kple xexeame habƆbƆ Ɔesiade le afisiafi azo Ɔe KpeƆodzinya sia nu. Woakakae Ɔe xexeame katã to efiafia kple emedede na amewo me. Esia awƆe be amewo nase KpeƆodzinya la gƆme eye woaxƆe, awƆ Ɔe edzi be, agbenƆnƆ natsƆ afo nyuie le DukƆ siwo le Xexeme DukƆ Ɔofuawo fe HabƆbƆ me la me. WokpƆ mƆ be woakaka KpeƆodzinya la Ɔe XƆdeasinyigba siwo dzi dƆm dukƆ aƆewo le la hã me hena dzidzedzekpƆkpƆ.

KPEƆODZINYA ƆOƆO 1

Wodzi amegbetƆwo katã ablƆdeviwoe eye wodzena bubu kple gomekpƆkpƆ sƆsƆe. Susu kple dzitsinya le wo dometo Ɔesiade si eyata wodze be woana anyi le ƆekawƆwƆ blibo me.

KPEƆODZINYA ƆOƆO 2-LIA

Ele be amesiame nakpƆ gome le ablƆdevinyenye fe ƆoƆo siwo katã le KpeƆodzinya la me me. WoawƆ ƆoƆo siawo dzi vovotodeameme manƆmetƆe Ɔe efe dzotsofe, nƆtigbalẽ fe amadeɛ, nƆtsu alo nyƆnyenye,

gbegbɔgbɔ, xɔsehamenɔɔ, dunyahamenɔɔ, ame fe susu fe vovototo, ɖevinyenye alo ɖofe tɔxɛ aɖeke ta o.

Gawu la, vovotodeameme madze le ame aɖeke fe dunyahenyawo alo efe dukɔa fe kadodo kple dukɔ bubuwo me o. Nenema ke ame la fe dukɔ si me wòtso la ɖanye dukɔ nɔ-eɖokui si o, eɖanye xɔɖeasi dukɔ alo dukɔ manɔɖokui si o, vovotodeameme nuwɔna aɖeke mayi edzi ku ɖe enu o.

KPEƆODZINYA ƆOƆO 3-LIA

Ele be amesiame nɔɔ agbe leablɔɖe kple dedienɔɔ me.

KPEƆODZINYA ƆOƆO 4-LIA

Womatsɔ ame aɖeke awɔ kluvie alo aɖe awɔbae o, woatsi kluvinyenye kple kluvisitsatsa nu gbidii le mɔ vovovoawo nu.

KPEƆODZINYA ƆOƆO 5-LIA

Womawɔ funyafunya ame, asẽ tame le enu, awɔ hlɔnu aɖeke ɖe enu, ahe to nɛ ahaɖi gbɛ o.

KPEƆODZINYA ƆOƆO 6-LIA

Woade bubu amesiame nu le afisiafi abe amegbetɔ ene le se la nu.

KPEƆODZINYA ƆOƆO 7-LIA

Amewo katã sɔ le se la dziwɔwɔ me eye wo katã akpɔ gome le se la fe wo taviuli me vovototomanɔmee.

KPEƆODZINYA ƆOƆO 8-LIA

Gomekpɔkpɔ le amesiame si le dukɔa fe ɔɔnubrɔ̃fewo hena ɖɔɖɔɖowɔwɔ siwo ku ɖe efe ablɔɖevinyenye fe kuxiwo nu abe alesi wole dukplɔse la me ene.

KPEƆODZINYA ƆOƆO 9-LIA

Womalé ame aɖeke akpasesɛtɔ, azi edzi ɖe gaxɔme, alo anyae le dukɔa me ɖe adzemadze dzi o.

KPEƆODZINYA ƆOƆO 10-LIA

Gomekpɔkpɔ sɔsɔ le amesiame si nu wotsɔ nya ɖo heklɔbe yi dukɔa fe ɔɔnubrɔ̃fe, afisi ɔɔnubrɔ̃la adodoe siwo matso afia nkunɔ o la, nade to efe nyawo me ku ɖe efe gomekpɔkpɔ, efe ɖɔɖeasiwo kple hlɔnya ɖesiaɖe fomevi si woatsɔ ɖe enu la me nɛ.

KPEƆODZINYA ƆOƆO 11-LIA

1. Womabu ame aɖeke agɔɖzelae le wɔna aɖe si to nuɖeɖi me nɛ la ta le efe dukɔ me alo dukɔ bubuwo fe se nu nenyɛ be se ma menɔ anyi le amea fe vodadawɔxi o.

2. Womabu ame aɖeke agɔɖzelae ɖe nuwɔna aɖe si mele dukɔa alo gbetadukɔ aɖeke fe seawo me le xeyixi si me nya la dzo o. Nenema ke womana tohehe aɖeke si kɔ wu esi sɔ kple amea fe vodada le xemaxi me o.

KPEƆODZINYA ƆOƆO 12-LIA

Ame aɖeke mekpɔ mɔ atɔ sesẽ ade nu ame bubu fe adzamegbenɔnya, efe fomenya, alo afemegbenɔnya me o. Ame aɖeke mekpɔ mɔ ato mɔ aɖeke dzi anya nu tso ame aɖe kple ame bubuwo dome kadodonyawo

ɲuti o. Nenema ke ame aɖeke mekpɔ mɔ afo ɖi ame bubu ŋkɔ alo agblẽ enu o. Se la ɖe mɔ be ame aɖe si ŋu woaɖe afo sia fomevi ɖo la, nauli eɖokui ta faa se la ɲudɔwɔwɔ me.

KPEÐODZINYA ÐODO 13-LIA

1. Amesiamе kpɔ mɔ aɖi tsa ayi dukɔ ɖesiaɖe me, anɔ afisiafi si dzroe la, gake amea nakpɔ gbɔ be yemetso dukɔ si me ye le la fe lifowo o.

2. Mɔnukpɔkpɔ le amesiamе si be woadzo le efe dukɔ alo dukɔ bubu me eye woate ŋu atrɔ gbɔ va efe dukɔ me.

KPEÐODZINYA ÐODO 14-LIA

1. Mɔnukpɔkpɔ le amesiamе si, si aua yi dukɔ bubu me la si be woakpɔ sitso fe.

2. Womagbe sitsofemɔnu kpɔkpɔ sia nana ame ne eva eme be wole eyome tim ɖe vodada siwo meku ɖe dunyahenyawo ŋu alo esiwo tsi tre ɖe Xexeme Dukɔfofuawo fe ɖoɖowo ŋu o.

KPEÐODZINYA ÐODO 15-LIA

1. Dumevinyenye fe gomekpɔkpɔ le amesiamе si.

2. Womatsɔ akpasesẽ axɔ dukɔmevinyenye le ame aɖeke si o, eye womaxe mɔ na ame aɖeke si di be yeatrɔ azu dukɔ bubu me tɔ la o.

KPEÐODZINYA ÐODO 16-LIA

1. Mɔnukpɔkpɔ li na ɲutsu kple nyɔnu siwo tsi nyuie ate ŋu aɖe srɔ la si be woaɖe amesi nyo na wo la, ado fome. Dzɔtsofe, dzrovinyenye alo subɔsubɔ manye mɔxenu o. Mɔnukpɔkpɔ sɔsɔe li na wo be woaɖe wo nɔewo. Nenema ke woagate ŋu agbe wo nɔewo hã faa.

2. Womazi srɔɖeɖe ɖe ame aɖeke dzi o. Ele be srɔɖeɖe la nanye srɔɖela eveawo fe didi.

3. Le dzɔdzɔme nu la, fomee nye gomeɖokpe na amegbetɔfomea, eyata enye dukɔ ɖesiaɖe fe dɔdeasi be woakpɔ fome ɖesiaɖe fe dedienɔwɔ fe nyawo gbɔ.

KPEÐODZINYA ÐODO 17-LIA

1. Mɔnukpɔkpɔ li be nuncamesi ate ŋu anɔ ame ɖeka si eye woagae ŋu anɔ ame ma kple ame bubuwo si ɖe du.

2. Womatsɔ akpasesẽ axɔ ame aɖeke fe nuncamesi si le esi la o.

KPEÐODZINYA ÐODO 18-LIA

Amesiamе kpɔ mɔ abu tame le eɖokui si le ablɔɖe me, awɔ efe dzitsinya ɲudɔ abe alesi wòlɔ ene eye wòasubɔ le mɔ si dze enu la nu. Ablɔɖemɔnu sia gomee nye be ame aɖe ate ŋu agbe nu ɖa tso efe xɔse gbɔ eye wòagasubɔ nu bubu si wòlɔ faa. Nenema ke wòkpɔ mɔ anɔ eɖokui si ko alo abɔ ha kple ame bubuwo le subɔsubɔhawo me. Afia nu tso nusi wòsubɔna la ɲuti le adzame alo gaglãgbe to mɔ ɖesiaɖe nu mɔxexe manɔmee.

KPEÐODZINYA ÐODO 19-LIA

Amesiamе kpɔ mɔ abu tame le eɖokui si eye wòaɖe efe susu agblɔ faa mɔxexe manɔmee. Mɔnukpɔkpɔ sia ɔ susuwɔwɔ le ame ɖokui si le ablɔɖe me ɖe eme. Esia gomee nye be ame aɖeke mekpɔ mɔ ado akplamatsee le wɔna sia me o. Egalɔ mɔnu si wòato ase nya tso ame bubuwo gbɔ kple alesi wòana nyanya ame bubuwo

hekpe de susu siwo do go tso nyagbefāde de desia de fomevi me kaka me. Le wona siawo me la, lifowo kura gō hā manye mōxenu o.

KPEĐODZINYA ĐOĐO 20-LIA

1. Takpekpe kple hadede le n̄utifafa me fe ablo de mōnukpōkpō, li na amesiame.
2. Womazi ame adeke dzi be woano habōbō ade me o.

KPEĐODZINYA ĐOĐO 21-LIA

1. Gomekpōkpō le dukōmevi desia de si le efe dukō fe dziq̄du nyawo me. Ate n̄u anye eya n̄uto alo ametiatia aq̄o wo te fe le akōdada me.
2. Mōnukpōkpō li na dukōmevi desia de s̄as̄e be woakpō gome le kpekpe de n̄u siwo ke n̄ dziq̄du nana dukōmeviwo katā la x̄ax̄ me.
3. Dziq̄du desia de fe n̄usē fe s̄oti le efe dukōmeviwo sime. Woade n̄usē sia afia le xeyixi t̄ax̄ewo dzi to ametiakōdada siwo wowona le q̄oq̄o nyui me. Le akōdada siawo me la, dukōmevi siwo katā dze ada ako la, ade nu aq̄aka me le adzame alo to akōdada mōnu bubu ade si dzi woda asi q̄o n̄ud̄aw̄aw̄ me.

KPEĐODZINYA ĐOĐO 22-LIA

Hadomegben̄on̄o kple dedien̄on̄o fe gomekpōkpō li na dukōmevi desia de. Ehiā be dukōmevi desia de nakpō esia ade d̄esii k̄ot̄e to n̄un̄yanya tso efe dukō la fe de k̄aw̄aw̄ kadodo kple gbetaduk̄awo n̄uti. Nenema ke wogahiāe hā be w̄anya nu tso kpekpe de n̄u siwo efe dukō la x̄ona tso dukō bubuwo gb̄o le ga, hadomegben̄on̄y kple de k̄on̄un̄yawo gome hena eya abe dumevi ene kple ehati bubuawo fe bubu kple tutuq̄o si le vevie n̄uto la n̄uti.

KPEĐODZINYA ĐOĐO 23-LIA

1. D̄aw̄aw̄ fe mōnukpōkpō li na amesiame faa. Amesiame atia d̄aw̄ona si n̄yo n̄e la. Ati efe d̄aw̄aw̄ fe dzidzemekpōkpō yome eye w̄auli amemax̄max̄ de d̄o me ta vevie.
2. Fetu deka fomeviwo x̄ax̄ de d̄aw̄ona deka fomevi ta le afisiafi, fe mōnukpōkpō li na amesiame, vovototoman̄mee.
3. Fetu nyui x̄ax̄ fe mōnukpōkpō li na amesiame. Esia aw̄e be d̄aw̄la la nate n̄u akpō eya n̄uto, sr̄a kple viawo dzi dzidzemet̄e abe alesi wodze amegbet̄o be w̄ano agbe n̄udzedzekp̄ot̄e la ene. Eye ne ehiā kura hā la woado albe abe hadomegben̄on̄o fe viq̄e ene.
4. Amesiame kpō m̄o aq̄o d̄aw̄lawo fe habōbō anyi alo age de desia de si woq̄o anyi xoxo la me de efe dzidzemekpōkpō mōnuwo taviuli ta.

KPEĐODZINYA ĐOĐO 24-LIA

Mōnukpōkpō li na amesiame si nye dziq̄du d̄aw̄la be woana gb̄oq̄emee to m̄okeke nanae me le xeyixi t̄ax̄e aq̄ewo dzi gake woaxe fetu dedi n̄e. Womade ga adeke le efe fetu la me de xeyixi siwo me men̄o d̄o me la ta o.

KPEĐODZINYA ĐOĐO 25-LIA

1. Agben̄on̄o dzidzemet̄e fe mōnukpōkpō li na amesiame bena efe lāme n̄ano ses̄e, eya n̄uto, sr̄a kple viawo n̄ano dedie to nuq̄du, nutata, x̄otutu, atikenya, kple kpekpe de n̄unana bubu fomevi siwo hiā le hadomegben̄on̄o me la x̄ax̄ me. Ne d̄aw̄ona mele ame ade si o la, m̄ukpōkpō li n̄e be ne edze d̄o alo zu

wɔamɛtɔ, sr̩a ku alo wotsi heku amegã alo nyagã loo alo afɔku aɔɔ ɔɔ edzi si awɔɔ be magate ɲu awɔ naneke le ɛɔkui si o hã la, woakpɔ kpekpeɔɔ.

2. Ele be woatsɔ beléle tɔxɛ na vinɔwo kple ɔɔviwo eye woana kpekpeɔɔ wo. Ele be woakpɔ ɔɔvi siwo dzilawo ɔɔ wo nɔewo ɔɔ ɔɔɔonu hafi dzi wo kple esiwo dzilawo meɔ wo nɔewo ɔɔ ɔɔɔ nyuitɔ nu hafi dzi wo o la dzi vovototomanɔmee.

KPEɔODZINYA ɔɔɔ 26-LIA

1. Mɔnukpɔkɔ li na amesiame be wɔaxɔ hehe. Woaxɔ hehe siawo femaxee le gɔmedzesukuwo me. Ele be woazi amewo dzi be woaxɔ gɔmedzesuku fe hehe. Ele be mɔnukpɔkɔ nanc anyi na hehexɔxɔ le aɔɔɔɔɔwo kple ɔɔɔɔna tɔxewo me. Le sukukɔɔwo dede gome la, woade mɔ na amesiwo ɲu ɲutete le la be woage ɔɔ hehexɔfe siawo.

2. Ele be hehenana amewo fe taɔɔɔzinu nanye be woatu amegbetɔ ɔɔɔɔɔ ɔɔ hena efe amezuzu blibo. Ele hã be amegbetɔfomea, fe dzidzemekpɔkɔ kple efe ablɔɔɔmenɔɔ fe gɔmedɔkpe nakpɔ ɲɔɔyi to bubudede gɔmedɔkpe sia ɲu me. Esia ahe nugɔmesese, dzidodo kple xɔlɔɔɔɔ ade dukwo, gbegbɔgbɔwo kple xɔseha vovovoawo katã dome. Esia ana be Xexeme Dukɔ Fofuawo fe Habɔɔ fe nuwɔnawo nahe ɲutifafa va xexeam godoo.

3. Dzilawo kpɔ mɔ atia hehe si fomevi wodi be wo viwo naxɔ la faa.

KPEɔODZINYA ɔɔɔ 27-LIA

1. Gbesiagbegbenɔɔ fe gomekpɔkɔ li na amesiame. Esia gɔmee nye bena, mɔnukpɔkɔ li na amesiame be woakpɔ gome le viɔ siwo hã dona tso dzɔɔɔmenuwo ɲuti nunya kple aɔɔɔɔɔnawo me.

2. Mɔnukpɔkɔ li be woauli ame aɔɔ fe nutovɛ ta to se ɲudɔɔɔ me. Nutovɛ sia ate ɲu anye agbalɛɲɔɔ, hɔkɔkɔ alo aɔɔɔ nu bubu ɔɔɔɔɔ fomevi si nye ame la fe asinudɔɔɔ si ɲuti tɔnyenye le nɛ.

KPEɔODZINYA ɔɔɔ 28-LIA

Gomekpɔkɔ li na amesiame be wɔanc efe dukɔ me habɔɔɔwo alo dutahabɔɔ siwo me amewo fe mɔnukpɔkɔwo kple ablɔɔɔvinyenye fe nyati siwo dzi mieto asii le Kpeɔɔɔɔɔɔɔ sia me la xɔ anyinc ɔɔ blibo.

KPEɔODZINYA ɔɔɔ 29-LIA

1. Gomekpɔkɔ le dukɔ me ɲɔɔyiɔɔɔ wɔɔ mekpɔ dukɔmevi ɔɔɔɔɔ fe ɲkume le afisi efe ablɔɔɔvinyenye kple amegbetɔnyenye blibo le bɔɔ le.

2. Ele na amesiame be le efe mɔnukpɔkɔ kple ablɔɔɔvinyenye ɲuti ɔɔɔɔɔ me la, wɔanye amesi awɔ ɔɔ ɔɔɔ siwo dzaa dzi sea da asi ɔɔ la dzi hena sidzedze kple bubudede ame bubuwo fe gomekpɔkɔwo kple ablɔɔɔmenɔɔ si hea agbe nyui nɔɔ, tofefafa kple dzidzeme sɔ gbɔ fũu vɛ, le ameha siwo dome sɔɔminasɔ fe wɔnawo fo ke ɔɔ to nyuie le.

3. Mele be woawɔ mɔnukpɔkɔ kple ablɔɔɔvinyenye ɲuti ɔɔ le mɔnu siwo to vovo tso Xexeme Dukɔ Fofuawo fe taɔɔɔzinuwo kple didiwo gbɔ o.

KPEɔODZINYA ɔɔɔ 30-LIA

Mele be ame aɔɔke naɔ naneke si le Kpeɔɔɔɔɔɔɔ sia me la gome abe dukɔ ɔɔka aɔɔ kon tɔ wɔnye ene o. Medze be ameha alo ame ɔɔka aɔɔke natsɔ abe mɔnukpɔkɔ ene awɔ wɔna aɔɔ alo aɔɔ afɔ aɔɔ si agblɛ nu le gomekpɔkɔ kple ablɔɔɔmɔnu siwo woxlɛ fia le Kpeɔɔɔɔɔɔɔ sia me la ɲuti o.